

Взаємини держави та церкви: український досвід на прикладі Церкви адвентистів сьомого дня

Законодавче врегулювання взаємовідносин держави та Церкви, включаючи Церкву Адвентистів сьомого дня безпосередньо базується на Конституції України (КУ), а саме на статті 35 «Про свободу совісті та релігійні організації». В КУ зазначено, що Україна є безрелігійною, Церква не може бути включена в політичну структуру, а держава не веде боротьби проти релігії та релігійних організацій і не встановлює обов'язкові релігійні переконання. В рамках дії КУ кожен громадян має право на свободу совісті, яка включає право сповідувати власні релігійні переконання, вільно їх розповсюджувати та змінювати їх у разі необхідності [1].

В офіційних документах зазначено, які установи можуть вважатися релігійною організацією (РО). Зокрема РО – це особливий вид об'єднання громадян, передовсім віруючих, якому притаманні наступні правові ознаки: об'єднання громадян, засноване на їхніх індивідуальних потребах та переконаннях; члени об'єднання підзвітні створеним ними органам управління і беруть участь у створенні фондів, які є необхідними для їх власної діяльності; в середині РО існує власна внутрішня дисципліна та правила поведінки, які в більшості випадків є інструментами морального впливу; РО основною метою своєї діяльності визначає задоволення релігійних потреб вірників, які обмежені законами держави; має статут та постійне місце проведення релігійних зібрань [2].

До релігійних організацій в Україні відносять: «релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а

також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій» [3, с. 77].

Варто зазначити, що згідно с. 64 КУ права вірян на вільне сповідання релігійних поглядів можуть бути обмежені (з обов'язковим зазначенням строку дії обмежень) в умовах назвичайної ситуації або воєнного стану [3, с. 77]. Вирішення дискусійних питань в судовому порядку, а також припинення дії РО може бути у випадках порушення прав і свобод громадян, які згідно Кримінального кодексу України є забороненими. Також крім існуючих прав, свобод та переваг в діяльності Церкви Адвентистів сьомого дня на території України законодавством передбачено кримінальну відповідальність за перешкоджання релігійній діяльності церкви АСД, крім випадків, коли РО порушує чинні права та свободи громадянина і загрожує його здоров'ю або життю в цілому [4].

Законом встановлені норми врегулювання виробничої та господарської діяльності РО. Зазначено, що РО мають можливості «засновувати виробничі, поліграфічні, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, а також добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), що мають права юридичної особи задля виконання своїх стратегічних завдань, місії та цілей, зазначених в статуті або положеннях. Прибуток від господарської та виробничої діяльності оподатковується у встановлених чинним законодавством розмірах щодо виробництв та господарств громадських організацій. Будівництво культових споруд, їх ремонт та реставрація також здійснюються з додержанням установлених норм та правил» [5].

Умови праці всередині кожної РО «визначаються трудовим договором, що укладається в письмовій формі, а також реєструється в установленому порядку» [6], теж саме стосується трудових угод церковнослужителів та священнослужителів. Усі працівники, які задіяні в діяльності РО, забезпечуються пакетом соціальних послуг на основі внесків до Фонду державного соціального страхування і Пенсійного фонду.

Якщо в загальному окреслити позицію державного законодавства щодо розвитку та можливостей церкви Адвентистів сьомого дня, ми отримуємо наступні права: виготовлення, придбання, використання, імпорт та експорт культової літератури та релігійних матеріалів мовою, яка є доступною для кожного вірянина; ексклюзивне право на виготовлення предметів культового призначення; широкі можливості створення та організацію релігійних товариств, асоціацій, братств, об'єднань, освітніх та благодійних закладів; участь у різноманітних заходах, поїздки за кордон, ввезення та вивіз релігійних матеріалів згідно порядку, встановленого чинним законодавством; навчання у духовних семінаріях, релігійних освітніх закладах України та закордоном.

У зв'язку із розширенням діяльності РО багато священнослужителів та місіонерів із закордону з метою проповідування прибувають в Україну, тому для уникнення складних ситуацій, пов'язаних із діяльністю іноземних громадян «законом установлені певні обмеження на діяльність зарубіжних проповідників». [2]. Отже жодна РО в Україні не може бути визнана як обов'язкова. Це твердження є основною складовою Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації».

Позиція церкви АСД щодо взаємин з державою відображена в офіційній заяві церкви «Заява Церкви Адвентистів сьомого дня Євро-Азіатського Дивізіону», яка складена та підписана керівниками церкви і починається словами: «Ми, керівники Церкви Адвентистів сьомого в країнах СНД, ґрунтуючись на Священному Писанні і у відповідності із соціальним вченням всесвітньої адвентистської церкви» [7] підтверджуємо, що церква АСД дотримує принцип відокремлення церкви від держави та не підтримує жодних спроб РО брати на себе державні функції або використовувати методи державного примусу для досягнення власних цілей. Основною причиною не участі церкви АСД в політичній боротьбі є місія церкви, яка полягає у розповсюдженні на Землі принципів Євангелія. В діалозі з

державою церква повністю покладається на приклад Ісуса Христа: «Кесареви віддайте кесареві, а Боже – Богові!» (Мф. 22:21).

Церква проповідує принципи законопослуху, закликає вірян виявляти лояльність по відношенню до політичних керівників і закликає добросовісно служити своїй країні. За умови якщо держава не протидіє вірянам церкви АСД чинити згідно власних релігійних переконань, Церква залишає за собою право чинити згідно своєї совісті і принципів, які викладені у Священному Писанні. Розуміючи свою відповідальність перед світом, АСД закликають кожного члена Церкви та керівництво на різних рівнях, а також послідовників усіх релігійних організацій та інших по добрій волі приєднатися до служіння примиренню, оскільки християнське примирення сприяє підтриманню людської гідності, рівності та єдності між різноетнічними представниками, незалежно від їх нації, релігійної та політичної належності.

В основі місії церкви АСД закладено тверде переконання, що свобода совісті повинна бути гарантована людям в кожній державі, оскільки організація на генеральному рівні сприяє правовому та політичному захисту релігійної свободи кожної особистості. Церква активно бере участь в розробці міжнародних документів, які повною мірою гарантують захист цієї свободи [7].

Церква закликає до участі в роботі державної влади, впливає на політичних лідерів задля людської гідності та релігійної свободи у світі. З іншого боку є небезпека, як зазначено у Заяві, що релігійні війни та політичні насилля в деяких випадках відбуваються за вимогою вірян. Тому участь в роботі державного апарату може бути небезпечною, оскільки державні ресурси можуть бути використані для досягнення різноманітних релігійних цілей.

Церква АСД очікує від держави того, що вона бути слугувати потребам громадян, забезпечувати захист прав та свобод людей, включаючи свободу совісті. Держава повинна намагатися

побудувати суспільство, в якому належно підтримується суспільний порядок, забезпечені основи суспільного здоров'я та належна екологія оточуючого середовища. Щодо фінансових операцій між державою та церквою на суспільно-значущих проектах Церква застерігає від союзу з будь-якою політичною структурою та державними органами. В кінці документу зазначено, що спосіб реалізації церковно-державних відносин значно впливає на всесвітню роботу Церкви, тому варто серйозно підходити до даного питання в контексті того, що адвентисти відстоюють принцип свободи совісті кожного вірянина незалежно від релігійної належності. Отже вищевикладене є офіційною позицію церкви, а усі наступні заяви, які можуть зустрітися поза межами офіційних церковних ЗМІ, варто розглядати як відображення індивідуальних позицій окремих людей. Таким чином суть взаємин держави та церкви АСД полягає у тому, що адвентисти не втручаються у справи держави, в той час як державні органи захищають права і законні інтереси релігійних організацій, включаючи інтереси АСД.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №35.
2. Васін М. Свобода думки, совісті та релігії: права релігійних громад [Електронний ресурс] / М. Васін // Українська гельсінська спілка з прав людини. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://helsinki.org.ua/svoboda-dumky-sovisti-ta-relihiyi-prava-relihiinyh-hromad-m-vasin/>.
3. Пешков В. Врегулювання прав віруючих, відносин між державою та релігійними організаціями та актуальність цього питання в умовах АТО / В. Пешков. // Підприємство, господарство і право. – 2017. – №7. – С. 77–79.
4. Про свободу совісті та релігійних організацій: Закон України від 23.04.1991 № 987-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.

5. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» № 987-XII від 23 квітня 1991 р. // Офіційний сайт ВР України // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&user=0600>.
6. Прокопенко В. І. Трудове право України / В. І. Прокопенко. – Харків: Консум, 1998. – 237 с.
7. Заявление Церкви Адвентистов седьмого дня Евро-Азиатского Дивизиона [Електронний ресурс] // Новости ЕАД. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://esd.adventist.org/2014/03/04/zayavlenie-tserkvi-adventistov-sedmogo-dnya-evro-aziatskogo-divizionna/>.

Автор – Валентина Куриляк